

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

VeF kursa satura struktūrdaļas „NOBEIGUMS” tematiskā materiāla izstrādne

Andris Broks

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007.–2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”

pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”
aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”

apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

**„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2011

Anotācija

Nobeigums sniedz vispārīzglītojošās fizikas vidusskolā apguves kopsaistību ar sabiedrības dzīvi, akcentējot fiziku kā jauno laiku zinātnes un tehnikas revolūcijas pamatnozari. Galvenā uzmanība tiek veltīta zinātnes un tehnikas sasniegumu cilvēcīgas izmantošanas problēmām.

Saturs

Attēlu saraksts

1. Cilvēces Lielo Domu kvadrāts

Nobeidzot vispārīzglītojošās fizikas priekšmeta apzināšanu, vēlreiz *padomāsim* Lielās Domas par cilvēku un viņa dzīvi sabiedrībā, par fizikas lomu mūsu dzīves līdzsvartas un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā.

PASAULE - daudzveidīgu parādību kopums

DZĪVE - daudzveidīgu cilvēkdarbību kopums

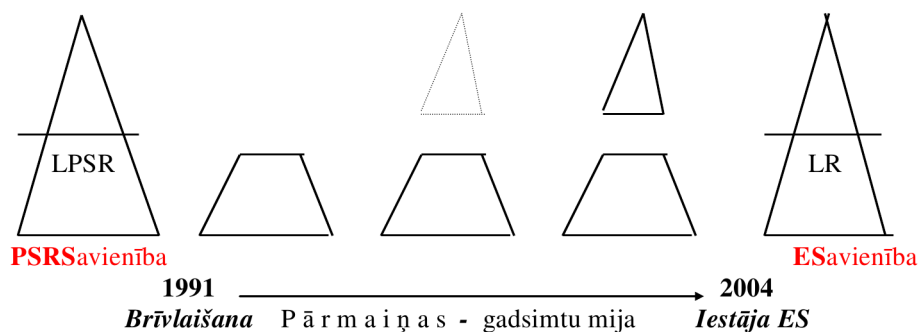
1. att. Cilvēces Lielo Domu kvadrāts

2. Sabiedrības mainība visapkārt mums un mēs mainībā — mūžības likums

Noslēdzies 20. gadsimts, viens no sarežģītākajiem gadsimtiem Pasaulē, Eiropā, Latvijā. Līdz ar 21.gs. sākumu mūsu dzīve ieiet jaunā fāzē — notiek visaptveroša DZĪVES GLOBALIZĀCIJA.

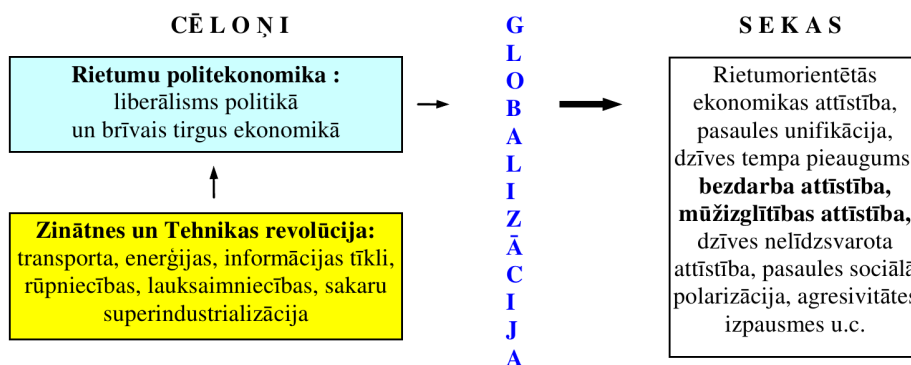
Visapkārt ārkārtīgi strauji ienākas ZINĀTNES UN TEHNIKAS PROGRESA aug mūsu dzīves AUGĻI. Gan globālā, gan lokālā mērogā jūtami daudzveidība un temps — DZĪVES SAREŽĢĪTĪBA.

Sabiedrības dzīves industriālo attīstību nomaina superindustrializācija (automatizēta lielražošana), dabisko — mākslīgais. Akcenti darbā un sadzīvē no ražošanas pāriet uz patērēšanu. Bezdarba rēgs kļūst pa pasauli un tajā pat laikā krasi pieaug augsti kvalificētu speciālistu pieprasījums. Sabiedrības polarizējas un aug sociālā spriedze. Globalizācija šodien izvēršas par Rietumu vareno politekonomikas (brīvā tirgus ekonomikas un liberālisma politikas) aktīvu izplatīšanos visas pasaules mērogā. Īpaši aktualizējas MŪSDIENU RIETUMNIECISKĀ DZĪVESVEIDA ILGTSPĒJĪBA.

2. att. Pārmaiņas — gadsimtu mija

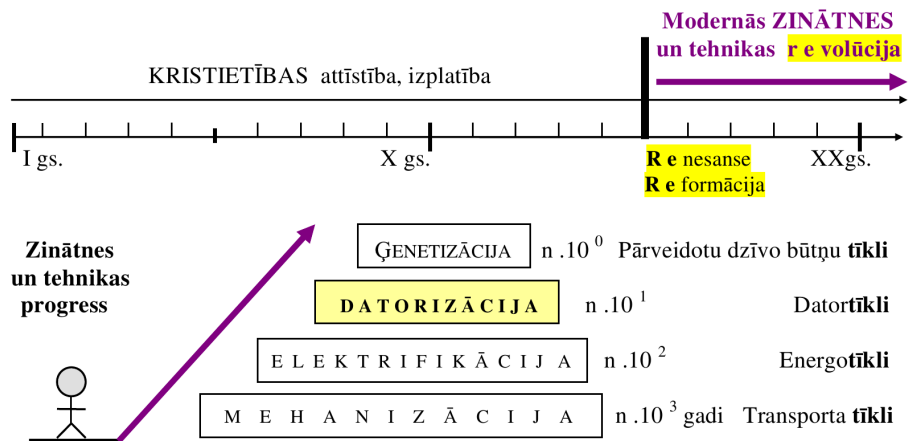
Noslēdzies gadsimts, kurā Latvija trīs reizes pārdzīvoja austrumu-rietumu dzīvesveida orientācijas maiņas. Krasi mainoties situācijai pasaulē un atgūstot valstisko neatkarību, tagad vienmēr un visur atkal ir jādromā pašiem ar savu galvu, un tas nav viegli. Taču laiks dziedē — pamazām noskaidrojas prāts, noplūk pārlietu sabangotās jūtas un sava atjaunotā galva atgriežas pie sava pamata. Mūsu dzīves tālākattīstībai īpaši nozīmīga kļūst galvas un pamatnes vienotība.

3. att. Globalizācijas parādība cēloņseku skatījumā

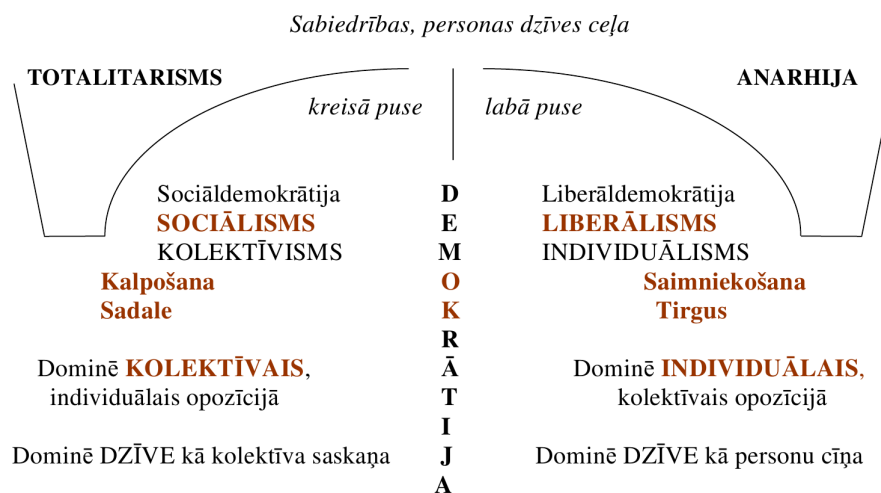
3. Jauno laiku vēsture — zinātnes un tehnikas revolūcija

Jauno laiku sākums 16.gs. līdztekus reformācijai un renesansei raksturojas arī ar zinātnes un tehnikas revolūcijas sākotni. Mūsdienu dzīves raksturīgās parādības — *informācijas sprādziens, biotehnoloģiju attīstība* un pasaules procesu *globalizācija* ir likumsakarīgas šīs revolūcijas sekas.

4. att. Mūsdienu Rietumu kopienas kultūras un civilizācijas attīstība

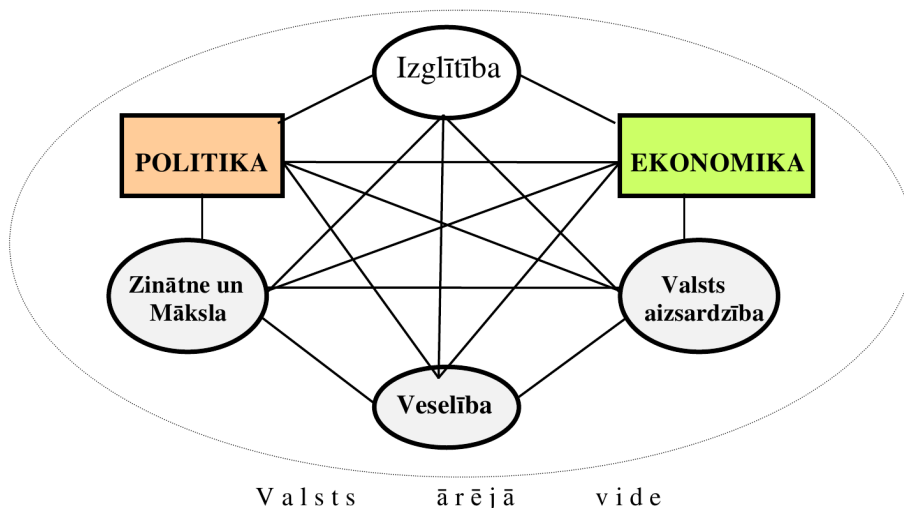
Zinātnes straujā progressa un tā rezultātu plašās izmantošanas rezultātā cilvēces dzīvesvide kļūst arvien mākslīgāka jeb tehniskāka, kamēr dabasvide jau prasa īpašu aprūpi un aizsardzību pret cilvēku saimnieciskajām darbībām. Strauji veidojas mākslīgajai dzīvesvidei jeb tehnovidei atbilstošs *tehnocilvēks*.

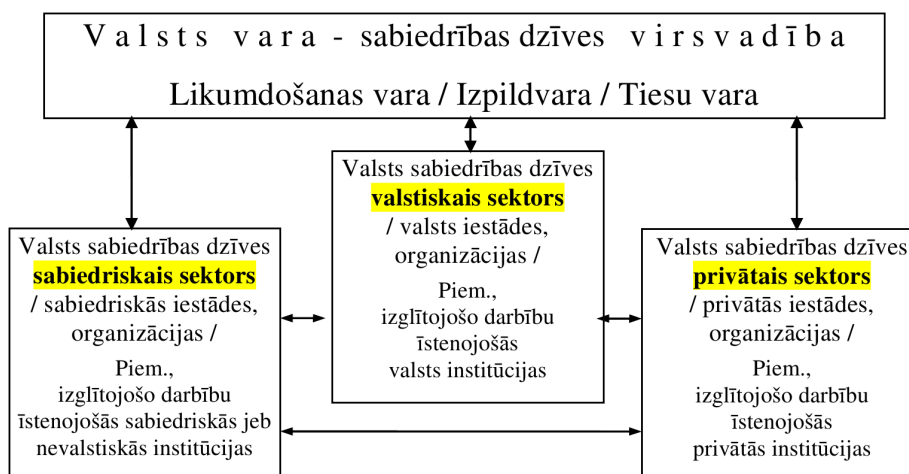
5. att. Individuālais un kolektīvais cilvēku dzīvē

1. tabula. Sabiedrības dzīvesveidi

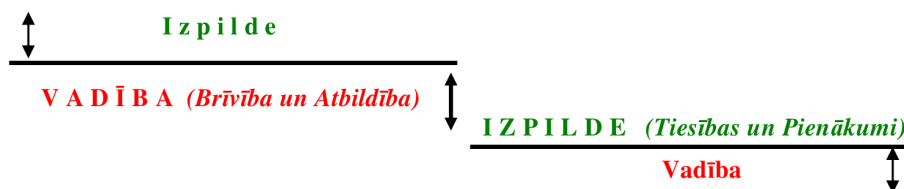
	POLITIKA	EKONOMIKA
SOCIALISMS	Dominante	*
Līdzsvarota sabiedrība	*	*
LIBERĀLISMS	*	Dominante

6. att. Mūsdienu sabiedrības / valsts dzīves pamatstruktūra

7. att. Tradicionālas Rietumvalsts organizatoriskā struktūra

8. att. Cilvēkdarbību vadības un izpildes attiecību hierarhija

Latvija iesaistās pasaules globālajos procesos un strauji liberalizējas. Mūsu dzīves kreiso ievirzi no maina labējā, kolektīvo dzīvesveidu — individuālais. Sociālistiskās sadales vietā nāk brīvais tirgus, kā visaptveroša dzīves pamatvērtība iesakņojas nauda. Kalpošanu būtiski papildina saimniekošana un visa notiekošā gaitā sabiedrība pārnoslāņojas.

Arvien lielākas sabiedrības daļas dzīve rit cilvēku pašu izveidotajos nedabiskajos transporta, energoapgādes un datortīklos, kuru trūkums jau tiek uztverts kā nopietns dzīves apdraudējums. Tehnocilvēka fizioloģisko pamatu pilnveidos modernā ģenētika — ģēnu inženierija. Taču tehnocilvēka apziņā rodas

plaisa — racionālais pārņem emocionālo, zūd arī līdzsvars starp intelektu (gudrību) un morāli (tikumību).

Mūsdienu dzīvi pilnvērtīgi īsteno un tālākattīstīs tikai tās valstis un tie cilvēki, kas būs spējīgi (griboši un varoši) pietiekami ātri un saturīgi orientēties sarežģītajos (daudzveidīgajos un strauji mainīgajos) dzīves procesos.

“Mēs, latvieši, materiālajā ziņā nekad nevarēsim sacensties ar lielajām tautām, un mums pēc tā arī nav jātiecas. Mums ir jācenšas būt stipriem garīgā laukā, it īpaši mākslā un zinātnē, izkopjot savas nacionālās īpašības. Tas ir mūsu galvenais uzdevums, ko pildot audzināsim ne vien sevi, bet arī citas tautas.”

J.A.Students “Vispārīgā pedagogija” (1933)

Bet garīgā darbība taču nav tikai zinātne un māksla — kalpošana zinātnei un mākslai! *Vai latviešiem būt arī saimniekiem?*

2. tabula. KĀDU KAM IZGLĪTĪBU KĀDAI DZĪVEI?

Izglītība — dzīves pieredze dzīvei:		Dzīves VIRZĪBAI	EKSISTENCEI dzīvē	
ZINĀTNISKĀ [patiesais]	Dominē PRĀTS (atziņas, jēdzieni — izpratne)	Fundamentālā un lietišķā pētniecība	Dzīvesvides uzraudzība, apkope, atjaunošana	Dabasvide Cilvēkvide Tehnoveide
SAIMNIECISKĀ [praksē derīgais]	Dominē GRIBA (vajadzības, līdzekļi — izdarība)	Saimnieciskā jaunrade	Zinātnes un mākslas sasniegumu izmantošana	Dabasvide Cilvēkvide Tehnoveide
MĀKSLINIECISKĀ [skaistais]	Dominē JŪTAS (emocijas, tēli — iztēle)	Iedvesmai	Sadzīvei	Dabasvide Cilvēkvide Tehnoveide

Jāveidojas GUDRIEM UN GODĪGIEM cilvēkiem, kuros vienotībā īstenojas GRIBA, JŪTAS UN PRĀTS. INOVĀCIJAS pilnveido TRADICIONĀLO. Inovatīvās pārmaiņas izglītībā šodien ir jāsāk ar augstskolām — ar mūsdienu pēc satura un formas skolotāju izglītību.

Ilgstoša materiālā nabadzība rosina garīgās nabadzības veidošanos. Patērētāju dzīvesveids nomāc radošumu un šodien ir sasniedzis pārtēriņa dzīves stāvokli. Esam Rietumu dzīvesveida krīzes aktīvi līdzdalībnieki.

Šodien vairāk nekā jebkad agrāk visā pasaulē ir nepieciešami *gudri* un *godīgi* cilvēki, kuri ir spējīgi patstāvīgi un radoši, sociāli atbildīgi risināt mūsdienu dzīves un izglītības problēmas.

Vispārīglītojošās fizikas un fizikas izglītības kopumā īpašā sūtība ir attīstīt cilvēku zinātnisko domāšanu, tās īstenošanai efektīvi izmantojot mūsdienu datorizēto izglītības vidi un pedagogiskajā procesā veicot izglītojošo zinātnisko pētniecību.

4. Nobeiguma citējums — Pauls Dāle par dzīves valdniekiem

NOBEIGUMĀ, kopsaistot mūsdienu izglītības aktualitātes ar sabiedrības dzīves principiālajām norisēm, citēsim pazīstamo Latvijas sabiedrisko darbinieku un domātāju Paulu Dāli.

Laimīgas ir tautas, kuras valda un vada stipri, taisnīgi un gudri karaļi un valdnieki. Taču karaļu pasaulē ir maz, ne visi tie gudri un stipri, — īsti un lieli valdnieki. Vēl laimīgāka ir tauta, ja tai ir daudz cilvēku, kuri ir un var būt dzīves valdnieki, — valdnieki un uzvarētāji bez troņa, sceptera un citām ārējām goda un varas zīmēm, bet ķēnišķīgi bagāti un stipri garā, iekšējā spēkā un gudrībā, dvēseles brīvībā un ikdienas darbā. Tie uzvar dzīvi, likteni un nāvi, jo nāvi uzvar tas, kas tās nebaudās un droši līdz galam nostāigā mūža gaitas, papildīdams savu sūtību, savu „es”.

Dzīves valdnieku likumi un spēks ir ticība sev, dzīvei un mūžībai, pašsavaldība, drosme, pacietība un izturība, cieņa pret pienākumu un darbu, patiesa laipnība pret savu tuvāko, uzticība garam, radīšana un dzīves veidošanas prieks. Viņus apgāro dziļa godbijība pret likumu, kas stāv pāri cilvēkam un cilvēka varai, viņi ir gatavi nest upurus, ja pienākums to prasa.

.....

Dzīves valdnieki mīl dzīvi un prot to darīt skaistāku, pilnīgāku.

.....

Dzīves valdnieki neļauj dzīvei palikt par „garām palaistu izdevību virkni”, jo viņi ir droši iecerētāji un stipri izdarītāji.

.....

Par dzīves valdnieku un meistarū var kļūt ikviens, kam piemīt gribas stiprums, gara spēks, drosme, neatlaidība, ikviens, kas dzīvi neapsūdz un nenolād, bet apliecina un svētī to, dara to bagātāku, skaistāku, ikviens, kas cīnās un kuram dzīve liek uzvaras vainagu, ko svētījis pats Dievs. Neviena diena, neviena stunda nav par vēlu, lai pēc šī vainaga sniegtos, ja tikai sevī sadzirdam aicinājumu: „Esi un topi dzīves valdnieks!”

Pauls Dāle

VĒROJUMI UN PĀRDOMAS PAR CILVĒKU UN GARA KULTŪRU
RĪGA 1994 (atkārtots izdevums)